

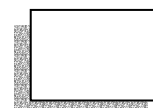
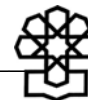
۴۳. پیش‌بینی عملکرد بودجه سال ۱۳۸۹

و اثر آن بر اقتصاد ملی

:

:

۱	چکیده	۱
۲	مقدمه	۲
۳	۱. چشم‌انداز اقتصاد جهان	۳
۳	۱-۱. تحولات سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸	۳
۶	۱-۲. تحولات احتمالی سال آینده	۶
۶	۲. چشم‌انداز اقتصاد ایران	۶
۶	۲-۱. تحولات سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸	۶
۱۱	۲-۲. تحولات احتمالی سال آینده	۱۱
۱۲	۳. چشم‌انداز عملکرد بودجه سال ۱۳۸۹	۱۲
۱۳	۳-۱. منابع عمومی دولت (دریافت‌ها)	۱۳
۱۵	۳-۲. مصارف عمومی دولت (پرداخت‌ها)	۱۵
۱۶	۳-۳. کسری بودجه غیرنفتی (تراز مالی غیرنفتی)	۱۶
۱۷	۳-۴. مسائل مهم لایحه بودجه سال ۱۳۸۹	۱۷
۱۹	۴. آثار اقتصادی کلان لایحه بودجه سال ۱۳۸۹	۱۹
۲۰	پیشنهادها	۲۰
۳۲	منابع و مأخذ	۳۲

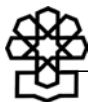

در این گزارش تحولات اقتصاد جهان و اقتصاد ایران در سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ مرور و چشم‌انداز اقتصاد جهان و اقتصاد ایران در سال آینده ترسیم شده است. براساس گزارش صندوق بین‌المللی پول اقتصاد جهان در حال خروج از بحران مالی است به طوری که نرخ رشد اقتصاد جهان در سال آینده ۳/۹ درصد برآورد می‌شود این درحالی است که این رقم برای سال (۲۰۰۹) ۱۳۸۸، ۰/۸- درصد است.

اقتصاد ایران از شرایط دشوار مالی جهان در امان نماند. براساس آمارهای مقدماتی از بخش واقعی اقتصاد، رشد اقتصادی در ۶ ماهه اول سال ۱۳۸۷، ۲/۷ درصد است. این درحالی است که در دوره مشابه سال قبل این رقم ۸ درصد بود. برآوردها نشان می‌دهد که رشد اقتصادی سال ۱۳۸۷ در حدود ۲/۵ درصد باشد که در مقایسه با سال قبل ۴/۲ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. همچنین براساس طرح آمارگیری نیروی کار مرکز آمار ایران در پاییز ۱۳۸۸، نرخ بیکاری از ۹/۵ درصد در پاییز سال ۱۳۸۷ به ۱۱/۳ درصد در پاییز سال جاری افزایش یافته است.

درحالی که اقتصاد جهان در حال خروج از بحران مالی است اقتصاد ایران در حال ورود به بحران دیگری است و آن افزایش قیمت حامل‌های انرژی از ۹/۸ دلار در هر بشکه معادل نفت خام مصرف داخلی انرژی به ۴۹ دلار است که برای کسب ۴۰۰ هزار میلیارد ریال درآمد حاصل از افزایش قیمت حامل‌های انرژی (براساس لایحه بودجه ۱۳۸۹) لازم است. این مقدار افزایش در قیمت حامل‌های انرژی که یکی از نهاده‌های مهم تولید است می‌تواند رکود شدید و تورمی بالا در اقتصاد ایجاد کند.

رشد اقتصادی ایران در سال ۱۳۸۹، براساس برآورد صندوق بین‌المللی و بدون اجرای قانون هدفمندکردن یارانه حامل‌های انرژی در حدود ۲/۲ درصد خواهد بود. از آنجا که انرژی عاملی مهم در تولید محسوب می‌شود افزایش ۵ برابری قیمت آن (طبق لایحه بودجه) می‌تواند به کاهش قابل توجه تولید منجر شود و رشد اقتصادی را به صفر برساند و یا حتی آن را منفی کند. از طرف دیگر افزایش شدید قیمت حامل‌های انرژی می‌تواند نرخ تورم بالاتر از ۳۵ درصد را ایجاد کند. رکود

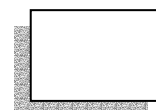

تولید از یک طرف و افزایش شدید نرخ تورم از طرف دیگر به رکود تورمی منجر می‌شود.

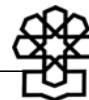
دولت در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ در حدود ۵۸۸ هزار میلیارد ریال منابع غیرنفتی دیده است در حالی که پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۸۹ در حدود ۴۴۸ هزار میلیارد ریال است، به عبارت دیگر در حدود ۱۴۰ هزار میلیارد ریال عدم تحقق در منابع غیرنفتی برآورد می‌شود. کل منابع حاصل از نفت در لایحه بودجه در حدود ۶۱۰ هزار میلیارد ریال است که شامل همه اقلام نفتی در بودجه است. این حالی است که پیش‌بینی عملکرد آن در حدود ۵۹۶ هزار میلیارد ریال است به عبارت دیگر در حدود ۱۴ هزار میلیارد ریال عدم تحقق در منابع حاصل از نفت برآورد می‌شود. در مجموع کل منابع عمومی دولت در سال آینده در حدود ۱۰۴۵ هزار میلیارد ریال برآورد می‌شود که در مقایسه با رقم ۱۱۹۸ هزار میلیارد ریال لایحه بودجه در حدود ۱۵۳ هزار میلیارد ریال عدم تحقق در منابع عمومی دولت برآورد می‌شود.

براساس عملکرد سال‌های گذشته، اعتبارات هزینه‌ای سال آینده در حدود ۷۵۴ هزار میلیارد ریال برآورد می‌شود در حالی که دولت در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، در حدود ۷۲۹ هزار میلیارد ریال اعتبار دیده است. بنابراین دولت احتمالاً از سال آینده در حدود ۲۵/۶ هزار میلیارد ریال مازاد بر لایحه بودجه هزینه جاری خواهد داشت که احتمالاً با اصلاحیه بودجه هزینه‌هایش را پوشش خواهد داد. اعتبار تملک دارایی‌های مالی نیز در حدود ۵۸ هزار میلیارد ریال برآورد می‌شود. در نهایت، با توجه به برآورد منابع عمومی دولت، حداکثر اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای قابل حصول در حدود ۲۳۲ هزار میلیارد ریال خواهد بود. به عبارت دیگر درصد تحقق اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۸۹ (نسبت به لایحه بودجه) برابر با ۶۰ درصد خواهد بود.

بیش‌برآورد منابع عمومی دولت سبب می‌شود که سقف مصارف عمومی دولت در حد بالایی بسته شود اما در حین اجرای بودجه، زمانی که منابع عمومی دولت تحقق پیدا نمی‌کند، دولت با ابزار تخصیص از پرداخت وجه خودداری می‌کند این در حالی است که طرح‌های عمرانی جدید شروع شده یا طرح‌های عمرانی قبلی نیز به دلیل بالا بودن سقف منابع عمومی اولویت‌بندی نشده‌اند. نتیجه این روش بودجه‌ریزی، تأخیر بیش از حد در به اتمام رسیدن طرح‌های عمرانی و استهلاک سرمایه‌های کشور و کاهش رشد اقتصادی است.

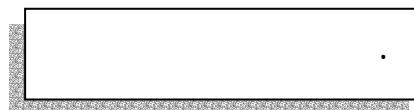

این گزارش در ابتدا تحولات اقتصاد جهان و سپس وضعیت اقتصاد ایران در سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ را مرور و چشم‌انداز آنها را برای سال آینده تصویر می‌کند. در ادامه چشم‌انداز عملکرد

بودجه سال ۱۳۸۹ را ترسیم و از منابع و مصارف عمومی دولت برآوردهایی ارائه کرده و میزان تحقق هر یک از ردیف‌های درآمدی را برحسب بند، بخش و اجزا اندازه‌گیری می‌کند. از طرف دیگر، اعتبارات هزینه‌ای و اعتبارات تملک دارایی‌های مالی را براساس عملکرد گذشته آن برآورد کرده و حداکثر اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای قابل حصول را به دست می‌دهد.

سپس به مسائل هدفمند کردن یارانه حامل‌های انرژی، قیمت نفت و نرخ ارز در لایحه بودجه و مسئله صندوق توسعه ملی پرداخته می‌شود و در انتهای گزارش، آثار اقتصادی کلان لایحه بودجه مرور می‌شود در این قسمت، درباره رکود تورمی ناشی از افزایش قیمت حامل‌های انرژی براساس لایحه بودجه و ائتلاف منابع ناشی از بیش‌برآورد منابع عمومی دولت و در نظر نگرفتن سهمی از صندوق توسعه ملی برای بخش خصوصی هشدار داده می‌شود.

. -

سال ۱۳۸۷ (۲۰۰۸) یکی از نقاط عطف اقتصاد جهانی در چند دهه اخیر بود. در شرایطی که دوره طولانی تورم و رونق مستمر به یکی از نگرانی‌های مجامع علمی، سیاسی و مدیریتی اقتصاد جهانی تبدیل شده بود، نشانه‌های یکی از شدیدترین و گسترده‌ترین بحران‌های اقتصادی دهه‌های اخیر پدیدار شد که طی آن، نه تنها آثار تورم بالا و مستمر از اقتصاد جهانی زدوده شد، بلکه سایه رکودی شدید و فراگیر را نیز بر اقتصاد اغلب کشورها گستراند. اگرچه بخش مسکن آمریکا منشأ اصلی بحران تلقی شد و نخستین نشانه بحران در آنجا پدیدار شد، لکن بحران با سرعتی حیرت‌انگیز در بازارهای مالی سراسر جهان گسترش یافت.

براساس اسناد موجود، نخستین نشانه‌های بحران در مرداد ماه ۱۳۸۶ (آگوست ۲۰۰۷) در اقتصاد آمریکا بروز یافت. با توقف رشد بخش مسکن و متعاقب آن، تأخیر مشتریان کم‌اعتبار در بازپرداخت وام‌های مسکن، نظام مالی آمریکا دچار مشکل شد. ابتدا چند بانک و مؤسسه مالی معتبر با محدودیت نقدینگی و عدم ایفای تعهدات مواجه شدند و سپس موجی از نگرانی و اضطراب زنجیروار به بازارهای مالی سرایت کرد. در این بحران، بانک‌های سرمایه‌گذاری و مؤسسات معتبر مالی و بیمه‌ای بازیگر و زیان‌کننده اصلی بودند.

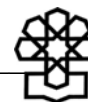
پس از سرایت بحران به بزرگ‌ترین و مؤثرترین نهادهای مالی اقتصاد آمریکا، مؤسسات و نهادهای مشابه در دیگر کشورهای پیشرفته و اقتصادی نوظهور نیز دچار مشکل شدند و بحران مالی در سطح جهان موجب رکود گسترده، کاهش رشد اقتصادی و افزایش بیکاری در اقتصادهای

باز شد. کاهش شدید حجم و کارآیی بازار اوراق تجاری شرکت‌ها، کاهش نسبت کفایت سرمایه مؤسسات مالی و در نتیجه ورشکستگی تعدادی از آنها، ناترازی صورت‌های مالی صندوق‌های بازنشستگی و کاهش امید به آینده سرمایه‌گذاران نهادی به دلیل کاهش سودآوری و حتی زیان‌دهی بانک‌ها و شرکت‌ها، افت فروش صنایع مصرفی و بادوام به دلیل کاهش دسترسی به اعتبارات، آسیب‌دیدن کارگزاران خرد و تشدید فشار بر بنگاه‌های تولیدی نیز از دیگر آثار بحران بود که به‌طور وسیعی مشاهده شد.

اقتصاد جهان در سال ۱۳۸۸ (۲۰۰۹) با تعمیق بحران مالی و کاهش شدید فعالیت‌های اقتصادی روبرو بود. با اینکه به‌نظر می‌رسید اقتصاد آمریکا بیشترین زیان را از فشارهای مالی و رکود ادامه‌دار بخش مسکن متحمل شده است، کشورهای اروپای غربی و اقتصادهای صنعتی آسیا نیز به‌علت کاهش حجم تجارت جهانی و همچنین افزایش مشکلات در بخش‌های مالی و مسکن خود، صدمات زیادی را متحمل شدند.

رشد اقتصادی جهان در سال ۱۳۸۸ (۲۰۰۹) به $۰/۸$ - درصد رسید که در مقایسه با عملکرد سال قبل، $۳/۸$ واحد درصد کاهش داشت. رشد اقتصادی کشورهای پیشرفته صنعتی در این سال معادل $۳/۲$ - درصد بود که در مقایسه با سال قبل ($۰/۵$ درصد) کاهش شدیدی را نشان می‌دهد. اقتصادهای نوظهور و درحال توسعه نیز در اثر تبعات بحران متحمل شدیدی شدند، به‌گونه‌ای که عملکرد رشد اقتصادی آنها با افت ۴ واحد درصدی از $۶/۱$ درصد در سال ۱۳۸۷ (۲۰۰۸) به $۲/۱$ درصد در سال ۱۳۸۸ (۲۰۰۹) رسید. رشد اقتصادی دو کشور چین و هند (به‌عنوان دو اقتصاد پیشرو در میان اقتصادهای درحال توسعه) به‌ترتیب با $۰/۹$ و $۱/۷$ واحد درصد کاهش به $۸/۷$ و $۵/۶$ درصد در سال ۱۳۸۸ (۲۰۰۹) رسید. این گروه از کشورها از طریق کانال‌های تجاری و مالی از بحران مالی جهانی تأثیر پذیرفتند. در این میان، کشورهای آسیای جنوب شرقی که به صادرات کالاهای صنعتی وابستگی شدیدی دارند، بیشتر از کانال تجاری تحت تأثیر بحران اقتصاد جهانی قرار گرفتند. در مقابل، اقتصادهای نوظهور اروپای شرقی که به جریان ورود سرمایه و تأمین مالی خارجی وابستگی زیادی دارند، از بروز بحران مالی و سخت‌تر شدن شرایط اعتباری آسیب دیدند.

(درصد)

2010	2009	2008	2007		
1389	1388	1387	1386		
				رشد تولید ناخالص داخلی	
39	-08	3	52	جهان	
21	-32	05	27	اقتصادهای پیشرفته	
27	-25	04	2	آمریکا	
1	-39	06	27	منطقه یورو	
1.7	-53	-1.2	24	ژاپن	
6	21	61	83	اقتصادهای در حال توسعه و نوظهور	
45	22	53	63	خاور میانه	
43	1.9	52	62	آفریقا	
38	-7.5	55	86	کشورهای مستقل مشترک المنافع	
2	-43	31	54	اروپای شرقی و مرکزی	
10	87	9.6	13	چین	
7.7	56	7.3	9.3	هند	
22	1.5	25	7.8	ایران	
				نرخ تورم	
1.3	01	34	22	اقتصادهای پیشرفته	
62	52	9.2	64	اقتصادهای در حال توسعه و نوظهور	
10	12	25.4	18.4	ایران	
58	-123	28	7.2	رشد تجارت جهانی کالاها و خدمات	

: صندوق بین‌المللی پول، گزارش دورنمای اقتصاد جهان، ژانویه ۲۰۱۰.

: برای ایران از صندوق بین‌المللی پول، گزارش دورنمای اقتصاد منطقه خاورمیانه و آسیای مرکزی، اکتبر ۲۰۰۹.

کشورهای حوزه خاورمیانه در سال ۱۳۸۸ (۲۰۰۹) رشد اقتصادی پایینی را تجربه کردند. با تشدید بحران مالی جهانی و گسترش رکود اقتصادی در اقتصادهای توسعه‌یافته، در سال ۱۳۸۸ (۲۰۰۹) آثار سرایت رکود بر عملکرد اقتصادی این کشورها آشکار شد. نرخ رشد اقتصادی کشورهای این حوزه در سال ۱۳۸۸ (۲۰۰۹) به ۲/۲ درصد رسید که در مقایسه با سال قبل ۳/۱ واحد درصد کاهش داشت.

نرخ تورم جهانی که در سال‌های اخیر به علت افزایش قیمت مواد غذایی و انرژی با افزایش روبرو بود، در سال ۱۳۸۸ (۲۰۰۹) کاهش یافت. نرخ تورم اقتصادهای پیشرفته با ۳/۳ واحد درصد کاهش از ۲/۴ درصد در سال ۱۳۸۷ (۲۰۰۸) به ۰/۱ درصد در سال ۲۰۰۹ رسید، در همین مدت نرخ تورم اقتصادهای نوظهور از ۹/۲ درصد به ۵/۲ درصد کاهش یافت.

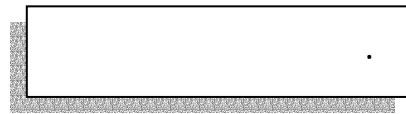
در سال ۱۳۸۸ (۲۰۰۹) رشد تجارت جهانی کالاها و خدمات معادل ۱۲/۳- درصد بود که در مقایسه با رشد ۲/۸ درصدی سال گذشته، نشان‌دهنده کاهش شدید رشد تجارت خارجی در این سال است. این امر به کاهش رشد اقتصادی در سطح جهان در نتیجه بروز بحران مالی مربوط بود.

- .

براساس پیش‌بینی‌های نهادهای پولی و مالی بین‌المللی، اقتصاد جهان در حال خروج از بحران است. صندوق بین‌المللی پول، رشد اقتصادی جهان در سال ۱۳۸۹ (۲۰۱۰) را ۳/۹ درصد برآورد می‌کند که نسبت به سال ۱۳۸۸ (۲۰۰۹)، ۴/۷ واحد درصد افزایش پیش‌بینی می‌شود. رشد اقتصادی کشورهای پیشرفته صنعتی در این سال ۲/۱ درصد برآورد می‌شود که نسبت به سال قبل ۵/۳ واحد درصد بیشتر است. برای اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه نیز ۶ درصد رشد برآورد می‌شود که ۳/۹ درصد نسبت به سال قبل افزایش پیش‌بینی می‌شود. رشد اقتصادی کشورهای چین و هند در سال ۱۳۸۹ (۲۰۱۰) به ترتیب ۱۰ و ۷/۷ درصد برآورد می‌شود که در مقایسه با سال ۱۳۸۸ (۲۰۰۹) افزایش نشان می‌دهد. برای کشورهای حوزه خاورمیانه، رشد اقتصادی ۴/۵ درصد پیش‌بینی می‌شود که در مقایسه با رشد اقتصادی سال ۱۳۸۸ (۲۰۰۹)، ۲/۳ واحد درصد بیشتر است.

نرخ تورم اقتصاد کشورهای پیشرفته برای سال آینده، ۱/۳ درصد و برای اقتصادهای در حال توسعه و نوظهور، ۶/۲ درصد برآورد می‌شود که نسبت به نرخ تورم سال ۱۳۸۸ (۲۰۰۹)، در حدود یک واحد درصد افزایش نشان می‌دهد.

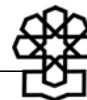
رشد تجارت جهانی کالا و خدمات در سال (۱۳۸۹) ۲۰۱۰، ۵/۸ درصد برآورد می‌شود که نسبت به سال ۱۳۸۸ (۲۰۰۹)، ۱۸/۱ واحد درصد افزایش پیش‌بینی می‌شود.

- .

اقتصاد ایران از شرایط دشوار مالی جهان در امان نماند. اگرچه برخی تحلیل‌های خوش‌بینانه میزان آسیب‌پذیری اقتصاد کشور از آثار دور اول بحران (یعنی سقوط اولیه بازار سرمایه و بورس‌های بین‌المللی) را ناچیز می‌پنداشت، لکن گسترش دامنه و شدت بحران سبب شد اقتصاد کشور به طرز معناداری از بحران تأثیر بپذیرد.

براساس آمارهای مقدماتی بخش واقعی اقتصاد، رشد اقتصادی در ۶ ماهه اول سال ۱۳۸۷، ۲/۷ درصد است. این درحالی است که در دوره مشابه سال قبل این رقم ۸ درصد بود (یعنی ۵/۳

واحد درصد کاهش یافته است). برآوردها نشان می‌دهد که رشد اقتصادی سال ۱۳۸۷ در حدود ۲/۵ درصد بوده است که در مقایسه با سال قبل ۴/۲ واحد درصد کاهش در تولید ناخالص داخلی (به قیمت ثابت) را نشان می‌دهد.

براساس پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول، نرخ رشد اقتصادی ایران در سال ۱۳۸۸ در حدود ۱/۵ درصد خواهد بود. برخی شاخص‌های اقتصادی نیز این مطلب را تأیید می‌کنند که نرخ رشد اقتصادی سال ۱۳۸۸ احتمالاً کمتر از سال ۱۳۸۷ خواهد بود. برای مثال، براساس طرح آمارگیری نیروی کار مرکز آمار ایران در پاییز ۱۳۸۸، نرخ بیکاری از ۹/۵ درصد در پاییز سال ۱۳۸۷ به ۱۱/۳ درصد در پاییز سال جاری افزایش یافته است.

اولین و تأثیرگذارترین مجرای سرایت بحران به اقتصاد ایران، کاهش قیمت نفت و افزایش دامنه نوسان آن بود. با کاهش قیمت و به دنبال آن حجم تولید نفت خام، عواید ارزی کشور کاهش یافت. در این شرایط، انتظار می‌رفت صادرات غیرنفتی به‌ویژه صادرات فرآورده‌های شیمیایی و پتروشیمی کاهش یابد. آمارها نیز مؤید تحقق چنین وضعیتی است.

به‌تبع شرایط بازار جهانی کالا، قیمت بسیاری از کالاهای تجاری کشور در نیمه دوم سال ۱۳۸۷ با کاهش قابل توجهی مواجه شد؛ آهن و فولاد، غلات، دانه‌های روغنی و بنزین و گازوئیل از جمله این کالاها بود. با توجه به تأثیرگذاری بالای اقلام مذکور بر سبب واردات کشور، ارزش واردات نیز در نیمه دوم سال کمتر از رقم مشابه نیمه نخست بود.

براساس برآوردهای اولیه، در نیمه اول سال ۱۳۸۷ گروه‌های کشاورزی و نفت به‌ترتیب با ۱/۹- و ۰/۳- واحد درصد سهم از رشد، بیشترین سهم را در کاهش تولید ناخالص داخلی کشور به قیمت‌های ثابت داشتند. در مقابل، گروه‌های صنایع و معادن و خدمات، به‌ترتیب با ۱/۸ و ۲/۹ واحد درصد سهم از رشد، بیشترین اثر را در افزایش تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های ثابت داشتند.

در ۶ ماه اول سال ۱۳۸۷، هزینه‌های مصرفی نهایی بخش‌های خصوصی و دولتی به قیمت‌های ثابت به‌ترتیب ۲/۵- و ۵/۲ درصد رشد داشت. مقایسه نتایج به‌دست آمده در نیمه اول سال ۱۳۸۷ با نتایج دوره مشابه سال قبل نشان‌دهنده کاهش نرخ رشد هزینه‌های مصرفی خصوصی و افزایش نرخ رشد هزینه‌های مصرفی دولتی است.

- - -

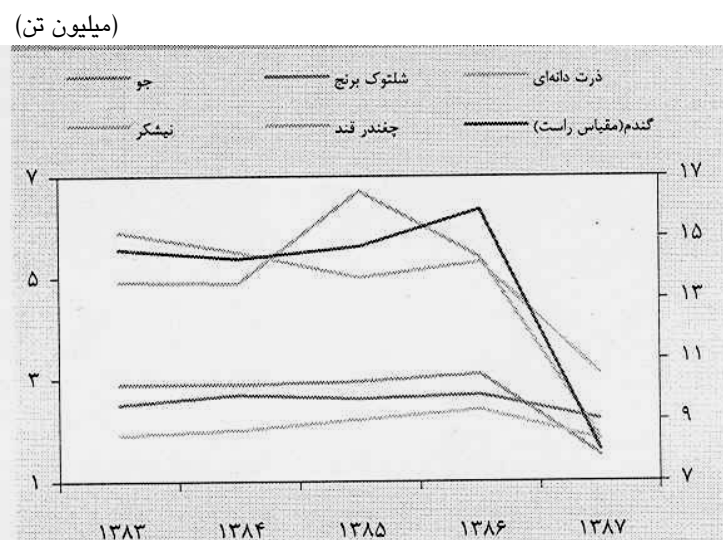
با توجه به سرمازدگی محصولات (به‌ویژه محصولات باغی) در زمستان و خشکسالی شدید در سال زراعی ۱۳۸۶-۱۳۸۷ تولید محصولات کشاورزی در این سال زراعی افت بسیار محسوسی در مقایسه با سال قبل داشت.

براساس آمار مقدماتی وزارت جهاد کشاورزی، مجموع تولید محصولات زراعی و باغی در

سال زراعی ۱۳۸۶-۱۳۸۷ حدود ۶۶/۵ میلیون تن برآورد شده است که نسبت به تولید سال قبل ۲۶/۲ درصد کاهش نشان می‌دهد. از این میزان، ۵۴/۱ میلیون تن محصولات زراعی و ۱۲/۴ میلیون تن محصولات باغی است که در مقایسه با سال زراعی قبل به ترتیب کاهشی در حدود ۲۶/۵ و ۲۴/۵ درصد دارد.

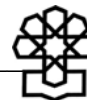
براساس آمار مزبور، مجموع تولید غلات شامل گندم، برنج (شلتوک)، جو و ذرت دانه‌ای حدود ۱۳/۵ میلیون تن برآورد شده است که نسبت به سال زراعی قبل حدود ۱۰/۶ میلیون تن کاهش نشان می‌دهد. در میان محصولات زراعی، بیشترین میزان کاهش تولید مربوط به گندم (حدود ۷/۹ میلیون تن)، جو، نیشکر، چغندر قند و حبوبات است. همچنین، تولید اغلب محصولات باغی نیز با کاهش مواجه شده است.

بانک مرکزی، خلاصه تحولات اقتصادی کشور در سال ۱۳۸۷.

شرایط رونق در فعالیتهای ساختمانی که از اواسط سال ۱۳۸۵ بر بخش مسکن و ساختمان حاکم شده بود، تا نیمه اول سال ۱۳۸۷ ادامه یافت؛ لکن در نیمه دوم سال، فعالیتهای ساختمانی در بخش ساختمانهای شروع شده تحت تأثیر رکود در بازار معاملات مسکن با کاهش مواجه شد.

در سال ۱۳۸۷، آمار پروانه‌های ساختمانی صادر شده توسط شهرداری‌های سراسر کشور به لحاظ تعداد و سطح کل زیربنای ساختمان‌ها به ترتیب معادل ۱۷۶/۸ هزار فقره و ۹۹/۴ میلیون متر مربع بود که در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۱۵/۴ و ۵/۵ درصد کاهش نشان می‌دهد. رکود در این

بخش در نیمه اول سال ۱۳۸۸ شدت بیشتری گرفت به طوری که آمار پروانه‌های ساختمانی صادر شده به لحاظ تعداد و سطح کل زیربنای ساختمان‌ها در نیمه اول سال جاری نسبت به سال قبل به ترتیب ۳۷ و ۴۱ درصد کاهش نشان می‌دهد. کاهش تعداد و سطح کل زیربنای ساختمان‌ها در پروانه‌های ساختمانی مزبور به عنوان یک شاخص پیش‌نگر، نشان‌دهنده تداوم دوره رکود در بخش ساخت‌وساز در طول سال جاری است.

سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در ساختمان‌های جدید مناطق شهری (به قیمت جاری) در نیمه اول سال جاری نسبت به مدت مشابه سال قبل ۶/۹ درصد کاهش یافته است و برای نیمه دوم سال همین روند رکودی پیش‌بینی می‌شود.

. - -

در سال ۱۳۸۷، میانگین تولید نفت خام کشور در چارچوب رعایت سهمیه تولید تعیین شده از سوی اوپک به ۳/۹ میلیون بشکه در روز رسید که نسبت به سال گذشته ۲/۸ درصد کاهش نشان می‌دهد. در سال ۱۳۸۷، متوسط صادرات نفت خام ایران با ۴/۴ درصد کاهش نسبت به سال قبل به سطح ۲/۴ میلیون بشکه در روز بالغ شد. همچنین، صادرات فرآورده‌های نفتی نیز با ۵۰/۸ درصد کاهش به ۹۸ هزار بشکه در روز رسید.

. - -

در سال ۱۳۸۷، پیامدهای رکود جهانی و همچنین رکود حاکم بر ساخت‌وساز واحدهای مسکونی در کشور، فعالیت‌های بخش صنعت و معدن را تحت تأثیر قرار داد.

طبق نتایج بررسی عملکرد کارگاه‌های بزرگ صنعتی در ۶ ماهه اول سال ۱۳۸۷، شاخص تولید کارگاه‌های بزرگ صنعتی در این دوره در مقایسه با مدت مشابه سال قبل ۶/۳ درصد افزایش دارد. اما رشد شاخص مزبور در ۶ ماهه اول سال ۱۳۸۶ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل از آن ۱۱/۴ درصد بود که کاهش رشد شاخص مزبور را در ۶ ماهه اول سال ۱۳۸۷ نسبت به دوره مشابه سال قبل نشان می‌دهد. همچنین در ۶ ماهه اول سال ۱۳۸۷، شاخص اشتغال کارکنان کارگاه‌های بزرگ صنعتی با ۱/۱ درصد کاهش نسبت به مدت مشابه سال قبل روبرو بود.

در سال ۱۳۸۷، تولید محصولات صنایع پتروشیمی ۲۶ درصد، شمش آلومینیوم ۲۲/۲ درصد، انواع خودرو سبک و سنگین ۱۳/۲ درصد، فولاد خام ۲/۶ درصد و مس کاتد ۱/۰ درصد در مقایسه با سال قبل رشد داشت. برغم رشد ۲۶ درصدی تولیدات پتروشیمی، حجم فروش داخلی محصولات پتروشیمی از رشد محدود ۳/۸ درصدی برخوردار بود.

براساس گزارش وزارت صنایع و معادن در سال ۱۳۸۷، برای راه‌اندازی واحدهای صنعتی

مجموعاً ۷۵۸۳ فقره پروانه بهره‌برداری صادر شد. عملکرد مزبور نسبت به سال قبل کاهش ۶/۸ درصدی داشت.

در سال ۱۳۸۷ شاخص بهای تولیدکننده در دو بخش محصولات صنعتی و معدنی نسبت به سال قبل به ترتیب ۱۹/۷ درصد افزایش و ۶/۱ درصد کاهش نشان می‌دهد. این کاهش عموماً به واسطه کاهش شاخص بهای کانی‌های فلزی به میزان ۲۷/۹ درصد بود.

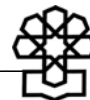
شاخص قیمت سهام شرکت‌های تولیدی (شاخص صنعت) طی سال ۱۳۸۷، ۲۲/۵ درصد کاهش داشت. در همین دوره، شاخص کل قیمت سهام گروه «محصولات استخراج کانه‌های فلزی»، «محصولات شیمیایی» و «فلزات اساسی» به ترتیب به میزان ۵۲/۴، ۴۶/۲ و ۴۵/۸ درصد در کاهش شاخص قیمت صنعت تأثیر بسزایی داشته‌اند.

. - -

براساس آمارهای رسمی بانک مرکزی، ارزش صادرات نفت و گاز در ۶ ماهه ابتدای سال ۱۳۸۸ در حدود ۳۱/۳ میلیارد دلار بوده است که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل ۴۵/۵ درصد کاهش یافته است (ارزش صادرات نفت و گاز در نیمه اول سال ۱۳۸۷ برابر با ۵۷/۵ میلیارد دلار بوده است). ارزش صادرات غیرنفتی نیز از ۹/۹ میلیارد دلار در نیمه اول سال ۱۳۸۷ به ۹/۲ میلیارد دلار در نیمه اول سال ۱۳۸۸ کاهش یافته است. در مجموع ارزش کل صادرات کالا (نفتی و غیرنفتی) در ۶ ماهه اول سال ۱۳۸۸ نسبت به مدت مشابه سال قبل در حدود ۲۷ میلیارد دلار کاهش یافته است. واردات کالا نیز از ۲۵/۵ میلیارد دلار در نیمه اول سال ۱۳۸۷ به ۲۹/۶ میلیارد دلار در نیمه اول سال ۱۳۸۸ کاهش یافت. با توجه به سایر اجزا، تراز پرداخت‌های کشور از ۱۵/۲ میلیارد دلار مازاد در نیمه اول سال ۱۳۸۷ به ۶/۴ میلیارد دلار کسری در نیمه اول سال ۱۳۸۸ تغییر جهت یافت.

کسری تجاری غیرنفتی ایران با شدت نسبتاً زیادی در حال افزایش است. در واقع کاهش قدرت رقابت محصولات داخلی، عدم تغییر در ترکیب کالاهای وارداتی، رشد ناچیز کالاهای صادراتی، شکاف تورم داخلی و خارجی و عدم تغییر اساسی در سیاست تجاری و ارزی کشور موجب افزایش مستمر کسری تجاری غیرنفتی در سال‌های اخیر شده است به طوری که کسری تجاری غیرنفتی در سال ۱۳۸۷ به حدود ۵۰ میلیارد دلار رسید.

به دنبال کاهش درآمدهای ارزی کشور، تسهیلات اعطایی بانک‌ها از محل حساب ذخیره ارزی کاهش یافته است به طوری که در سال ۱۳۸۷ ارزش کل قراردادهای منعقد شده با مشتریان ۹۶۶ میلیون دلار بوده است که در مقایسه با سال قبل ۷۴ درصد کاهش یافته است. این رقم برای ۶ ماهه اول سال ۱۳۸۸ برابر ۶۳۷ میلیون دلار است که نسبت به دوره مشابه سال گذشته ۲۳ درصد کاهش نشان می‌دهد.

. - -

(

متوسط شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در سال ۱۳۸۷، ۲۵/۴ درصد نسبت به سال قبل رشد داشت (نرخ تورم)، اما با سیاست‌های انقباض داخلی و کاهش نرخ تورم جهانی در سال جاری، رشد قیمت‌ها در ایران نیز محدود شد به طوری که برآورد می‌شود نرخ تورم سال جاری به ۱۰/۸ درصد محدود شود.

(=)

				(۱۳۸۳=۱۰۰)
۱۰/۸	۲۵/۴	۱۸/۴	۱۱/۹	شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی
۶/۶	۲۱/۸	۱۶/۸	۱۲/۲	شاخص بهای تولیدکننده
-۶/۴	۱۳/۹	۱۶/۳	۱۷/۴	شاخص بهای کالاهای صادراتی

: بانک مرکزی، خلاصه تحولات اقتصادی کشور در سال ۱۳۸۷ و محاسبات نویسنده.

(

طی سال ۱۳۸۷، متوسط شاخص بهای تولیدکننده رشدی برابر ۲۱/۸ درصد داشت اما با رکودی که بر اقتصاد جهانی و اقتصاد کشور حاکم شد، نرخ رشد این شاخص در سال ۱۳۸۸ در حدود ۶/۶ درصد برآورد می‌شود که کاهش چشمگیری را نسبت به سال قبل نشان می‌دهد. در بین گروه‌های اصلی، رشد شاخص بهای محصولات صنعتی (ساخت) بیشترین کاهش (رشد ۳/۸ درصدی در شاخص بهای محصولات صنعتی در ۹ ماهه سال ۱۳۸۸ نسبت به رشد ۲۰/۶ درصدی در دوره مشابه سال قبل) را داشته است.

(

متوسط شاخص بهای کالاهای صادراتی در سال ۱۳۸۷ نسبت به سال قبل ۱۳/۶ درصد افزایش داشت، اما با کاهش قیمت جهانی نفت و فلزات و کاهش نرخ تورم جهانی و کاهش تقاضای کالاها ناشی از رکود، نرخ رشد این شاخص برای سال ۱۳۸۸، ۶/۴- درصد برآورد می‌شود که نشان‌دهنده کاهش چشمگیر ۲۰/۳ درصدی در رشد شاخص بهای کالاهای صادراتی است.

. - -

درحالی که براساس پیش‌بینی‌های نهادهای پولی و مالی بین‌المللی، اقتصاد جهان درحال خروج از

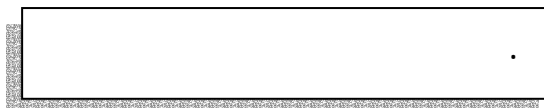

بحران است، اقتصاد ایران در حال ورود به شوک دیگر است و آن افزایش قیمت حامل‌های انرژی از ۹/۸ دلار در هر بشکه معادل نفت خام مصرف داخلی انرژی به ۴۹ دلار است (افزایش در حدود ۵ برابر که برای کسب ۴۰۰ هزار میلیارد ریال درآمد حاصل از افزایش قیمت حامل‌های انرژی لازم است). این مقدار افزایش در قیمت حامل‌های انرژی که یکی از نهاده‌های مهم تولید است می‌تواند رکود شدید و تورمی بالا در اقتصاد ایجاد کند.

رشد اقتصادی ایران در سال ۱۳۸۹، براساس برآورد صندوق بین‌المللی و بدون اجرای قانون هدفمندی یارانه حامل‌های انرژی در حدود ۲/۲ درصد خواهد بود. از آنجا که انرژی عاملی مهم در تولید محسوب می‌شود افزایش ۵ برابری قیمت آن (طبق لایحه بودجه) می‌تواند به کاهش قابل توجه تولید منجر شود و رشد اقتصادی را به صفر برساند و یا حتی آن را منفی کند. از طرف دیگر افزایش شدید قیمت حامل‌های انرژی می‌تواند نرخ تورم بالاتر از ۳۵ درصد را ایجاد کند.^۱ رکود تولید از یک طرف و افزایش شدید نرخ تورم از طرف دیگر به رکود تورمی منجر می‌شود.^۲

در صورتی که بودجه در حد سقف قانون هدفمندی یارانه حامل‌های انرژی اجرا شود (افزایش قیمت حامل‌های انرژی به اندازه ایجاد ۲۰۰ هزار میلیارد ریال منابع) به معنی افزایش قیمت حامل‌های انرژی از ۹/۸ دلار در هر بشکه معادل نفت خام مصرف داخلی انرژی به ۲۹/۴ دلار است (افزایش در حدود سه برابر). این مقدار افزایش قیمت حامل‌های انرژی نیز می‌تواند رشد اقتصادی را کاهش دهد اما نسبت به حالت افزایش ۵ برابری تأثیر منفی کمتری دارد، همچنین می‌تواند نرخ تورم را به بالاتر از ۲۵ درصد برساند.

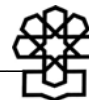
دولت با ارائه لایحه بودجه براساس افزایش قیمت حامل‌های انرژی به میزان ۵ برابر، انتظارات تورمی سال آینده را به شدت افزایش داده است. عدم پایبندی به قانون هدفمندی یارانه حامل‌های انرژی و عدم توجه به انتظارات تورمی ناشی از آن، پیش‌بینی متغیرهای اقتصادی را دشوار کرده است.

برآوردهای واقع بینانه منابع (دریافت‌ها) و مصارف (پرداخت‌ها) بودجه، چشم‌انداز روشن‌تری از عملکرد بودجه سال آینده ارائه می‌دهد. چنانچه منابع بیش از حد پیش‌بینی شده باشد یا مصارف

۱. حداقل نرخ تورم که براساس درآمد حاصل از افزایش قیمت حامل‌های انرژی ضرب در سرعت گردش پول و لحاظ آن در تولید ناخالص داخلی اسمی به دست آمده است.

۲. در صورتی که عدم مطلوبیت ناشی از افزایش نرخ بیکاری و افزایش نرخ تورم بالاتر از مطلوبیت ناشی از پرداخت نقدی یارانه باشد، می‌تواند موجب نارضایتی مردم شود.

به‌طور واقع بینانه‌ای برآورد نشده باشد، دولت در تخصیص بودجه دچار مشکل شده و انضباط مالی نیز برقرار نخواهد شد. به‌منظور ارائه چشم‌انداز روشن‌تر از عملکرد بودجه سال ۱۳۸۹ و بررسی میزان واقع‌نگری لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، در ادامه منابع و مصارف بودجه عمومی دولت را بررسی می‌کنیم.

- ( )

جدول ۳ منابع عمومی دولت را به دو بخش منابع غیرنفتی و منابع حاصل از نفت تقسیم می‌کند. درآمدهای مالیاتی غیرنفتی (مالیات عملکرد نفت و مالیات عملکرد معوقه نفت از درآمدهای مالیاتی کسر می‌شود)، منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی و منابع حاصل از واگذاری معادن و طرح‌های تملک سرمایه‌ای (ردیف ۳۱۰۸۰۰) و سایر اقلام (سود سهام شرکت ملی نفت ایران و مازاد سود سهام شرکت ملی نفت در سال قبل را شامل نمی‌شود)، منابع غیرنفتی را تشکیل می‌دهند. منابع حاصل از نفت شامل همه منابعی است که از نفت ناشی می‌شود، از جمله مالیات عملکرد شرکت ملی نفت و معوقه آن و سود سهام شرکت ملی نفت و مازاد سال قبل.

- -

دولت در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ در حدود ۵۸۸ هزار میلیارد ریال منابع غیرنفتی (با تعریف سطور قبلی) دیده است درحالی که پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۸۹ در حدود ۴۴۸ هزار میلیارد ریال است به‌عبارت دیگر ۱۴۰ هزار میلیارد ریال عدم تحقق در منابع غیرنفتی برآورد می‌شود که در حدود ۴۸ هزار میلیارد ریال عدم تحقق ناشی از بیش برآورد دولت از درآمدهای مالیاتی غیرنفتی و در حدود ۱۷ هزار میلیارد ریال عدم تحقق ناشی از بیش برآورد منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی و ۱۷/۵ هزار میلیارد ریال عدم تحقق ناشی از بیش برآورد منابع حاصل از واگذاری معادن و طرح‌های تملک سرمایه‌ای و در حدود ۵۷ هزار میلیارد ریال عدم تحقق به سبب بیش برآورد سایر اقلام منابع غیرنفتی است که شامل ۴۰ هزار میلیارد ریال از درآمد حاصل از هدفمندکردن یارانه‌های انرژی مازاد بر سقف قانون هدفمندکردن یارانه‌های انرژی نیز می‌شود.

(

بیشترین عدم تحقق در درآمدهای مالیاتی غیرنفتی مربوط به مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی (ردیف ۱۱۰۱۰۵) است که عدم تحقق آن در حدود ۱۳ هزار میلیارد ریال برآورد می‌شود (جدول ۴). در مرتبه دوم، بیشترین عدم تحقق مربوط به حقوق ورودی سایر کالاها (ردیف ۱۱۰۴۰۱) است که در حدود ۱۱/۵ هزار میلیارد ریال عدم تحقق در این ردیف درآمدی برآورد می‌شود. مالیات مشاغل، مالیات حقوق کارکنان بخش خصوصی و مالیات حقوق کارکنان بخش عمومی (ردیف‌های ۱۱۰۲۰۱

الی (۱۱۰۲۰۳) به ترتیب ۷، ۴/۵، ۳/۴ هزار میلیارد ریال عدم تحقق خواهند داشت. سایر ردیف‌های دارای عدم تحقق در جدول ۴ ارائه شده‌اند.

مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی (ردیف ۱۱۰۱۰۵) در سال ۱۳۸۶ در حدود ۲۷ هزار میلیارد ریال و در سال ۱۳۸۷ در حدود ۳۳ هزار میلیارد ریال عملکرد داشته است و با توجه به رقم عملکرد نه‌دوازدهم سال ۱۳۸۸، در حدود ۴۴/۵ هزار میلیارد ریال عملکرد برای سال ۱۳۸۸ برآورد می‌شود که رشدی برابر ۲۴ درصد نسبت به عملکرد سال ۱۳۸۷ خواهد داشت. اگر همین درصد رشد را برای سال ۱۳۸۹ نیز در نظر بگیریم پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۸۹، در حدود ۵۹/۸ هزار میلیارد ریال خواهد بود که در مقایسه با رقم لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ (در حدود ۷۲/۶ هزار میلیارد ریال)، ۱۲/۸ هزار میلیارد ریال عدم تحقق مشاهده می‌کنیم.

حقوق ورودی سایر کالاها (ردیف ۱۱۰۴۰۱) در سال ۱۳۸۶ در حدود ۴۳ هزار میلیارد ریال و در سال ۱۳۸۷ در حدود ۴۹/۸ هزار میلیارد ریال عملکرد داشته است و با توجه به رقم عملکرد نه‌دوازدهم سال ۱۳۸۸، در حدود ۴۶/۷ هزار میلیارد ریال عملکرد برای سال ۱۳۸۸ برآورد می‌شود که رشدی برابر ۶- درصد نسبت به عملکرد سال ۱۳۸۷ خواهد داشت. با توجه به پیش‌بینی افزایش نرخ تورم جهانی و رشد تجارت جهانی کالاها و خدمات، اگر پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۸۸ حقوق ورودی سایر کالاها را ۲۰ درصد رشد دهیم به رقم ۵۶ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۸۹ خواهیم رسید که در مقایسه با رقم لایحه ۱۱/۵ هزار میلیارد ریال عدم تحقق برآورد می‌شود.

(

براساس لایحه بودجه، دولت قصد دارد در سال آینده ۷۵ هزار میلیارد ریال از طریق واگذاری شرکت‌های دولتی منابع به‌دست آورد این درحالی است که عملکرد این رقم در بودجه سال ۱۳۸۶، در حدود ۳۳ هزار میلیارد ریال و در سال ۱۳۸۷، در حدود ۱۱ هزار میلیارد ریال است و با توجه به عملکرد نه‌دوازدهم آن در سال جاری، پیش‌بینی می‌شود که عملکرد سال جاری آن در حدود ۳۲/۵ هزار میلیارد ریال باشد. با توجه به عملکرد گذشته، احتمالاً این منبع درآمدی در سال ۱۳۸۹ در حدود ۵۸ هزار میلیارد ریال عملکرد خواهد داشت که عدم تحقق آن در حدود ۱۶/۷ هزار میلیارد ریال خواهد بود.

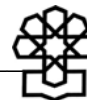
( )

(

این ردیف در سال‌های گذشته عملکردی برابر صفر داشته است و برای سال ۱۳۸۹ نیز نمی‌توان درآمدی از این بابت متصور بود.

(

دولت در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ قصد دارد ۴۰ هزار میلیارد ریال مازاد بر قانون هدمندکردن یارانه‌های انرژی، درآمد کسب کند که غیرقانونی بوده، و باید از لایحه بودجه حذف شود. همچنین

لایحه بودجه در حدود ۱۷/۵ هزار میلیارد ریال برای سایر اقلام منابع غیرنفتی بیش برآورد دارد که بیشترین رقم بیش برآورد مربوط به درآمدهای حاصل از مالکیت دولت در بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات (ردیف ۱۳۰۴۰۴) است (در حدود ۴/۶ هزار میلیارد ریال). عملکرد این ردیف درآمدهای برای سال ۱۳۸۶ در حدود ۵/۴ هزار میلیارد ریال و پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۸۸ آن در حدود ۷ هزار میلیارد ریال است. حال اگر پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۸۸ آن را با ۳۰ درصد رشد (رشد بالا) در نظر بگیریم به رقم ۹ هزار میلیارد ریال می‌رسیم که در مقایسه با رقم لایحه در حدود ۴/۶ هزار میلیارد ریال عدم تحقق مشاهده می‌شود.

. - -

کل منابع حاصل از نفت در لایحه بودجه (منابع عمومی دولت) در حدود ۶۱۰ هزار میلیارد ریال است که شامل اقلام مالیات عملکرد و سود سهام دولت از شرکت ملی نفت و منابع صندوق توسعه ملی نیز می‌شود. برای این بخش در حدود ۱۳/۸ هزار میلیارد ریال عدم تحقق برآورد می‌شود که مربوط به مالیات معوقه شرکت ملی نفت (که جزئی از ردیف ۱۱۰۱۰۳ لایحه بودجه است) و مازاد سود سهام شرکت ملی نفت در سال قبل (در ردیف ۱۳۰۱۰۴) است که با توجه به عملکرد سال جاری شرکت ملی نفت حداقل عدم تحقق این دو قلم برابر ۱۳/۸ هزار میلیارد ریال خواهد بود (با فرض دیگری عدم تحقق این دو قلم در حدود ۲۵ هزار میلیارد ریال است).

. - ( )

مصارف عمومی دولت شامل اعتبارات هزینه‌ای، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و تملک دارایی‌های مالی و ماده (۱۰) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت می‌شود. در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، اعتبارات هزینه‌ای در حدود ۷۲۹ هزار میلیارد ریال، اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در حدود ۳۸۳ هزار میلیارد ریال و اعتبارات تملک دارایی‌های مالی در حدود ۸۶ هزار میلیارد ریال در نظر گرفته شده است (اعتبار ماده (۱۰) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت برابر ۳ درصد بودجه عمومی است که در لایحه بودجه دیده نمی‌شود). مجموع کل مصارف عمومی دولت بالغ‌بر ۱۱۹۸ هزار میلیارد ریال می‌شود.

براساس عملکرد سال‌های گذشته، اعتبارات هزینه‌ای سال آینده در حدود ۷۵۴ هزار میلیارد

ریال برآورد می‌شود درحالی که دولت در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، در حدود ۷۲۹ هزار میلیارد ریال اعتبار دیده است. بنابراین دولت احتمالاً در سال آینده در حدود ۲۵/۶ هزار میلیارد ریال مازاد بر لایحه هزینه خواهد داشت که احتمالاً با اصلاحیه بودجه هزینه‌هایش را پوشش خواهد داد. عملکرد اعتبار تملک دارایی‌های مالی را نیز برابر منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی در نظر می‌گیریم که در حدود ۵۸ هزار میلیارد ریال است که از رقم لایحه (در حدود ۸۶ هزار میلیارد ریال) در حدود ۲۸ هزار میلیارد ریال کمتر است. اعتبار ماده (۱۰) قانون تنظیم را نیز برابر ۳ درصد بودجه عمومی در نظر می‌گیریم که در حدود ۳۸/۷ هزار میلیارد ریال است. با توجه به برآورد منابع عمومی دولت در حد ۱۰۴۵ هزار میلیارد ریال، حداکثر اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای قابل حصول در حدود ۱۹۳ هزار میلیارد ریال محقق می‌شود. به عبارت دیگر درصد تحقق اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۸۹ برابر با ۵۰ درصد خواهد بود. در صورتی که اعتبار ماده (۱۰) قانون تنظیم را در نظر نگیریم،

( ) - .

در کشورهای صادرکننده نفت، کسری بودجه غیرنفتی شاخص اصلی تقاضای دولت در اقتصاد است.^۱

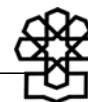
با توجه به ساختار بودجه کشور، کسری بودجه غیرنفتی را می‌توان به دو صورت محاسبه کرد که روش ساده‌تر آن به صورت زیر است:

(برداشت از صندوق توسعه ملی + تملک دارایی‌های مالی) - (واگذاری دارایی‌های مالی + مجموع منابع حاصل از نفت) = کسری بودجه غیرنفتی

در جدول ۳ کسری بودجه غیرنفتی و منابع عمومی دولت به تفکیک نفتی و غیرنفتی ارائه شده است. کاهش کسری بودجه غیرنفتی به معنای آن است که تقاضای دولت در اقتصاد کاهش می‌یابد که فرصتی را برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در اقتصاد ایجاد می‌کند. آن همچنین کاهش سطح نرخ تورم را نیز سبب می‌شود.

نسبت کسری بودجه غیرنفتی به مجموع منابع عمومی دولت نیز ترکیب بودجه عمومی دولت را از لحاظ اینکه چه مقدار از منابع عمومی دولت حاصل از منابع نفتی و منابع مالی تعهدزاست، نشان می‌دهد. همان‌طور که در جدول ۳ نیز ملاحظه می‌شود این نسبت از ۶۸/۳ درصد در سال ۱۳۸۷ به

۱. مستندات بودجه و مباحث سیاست مالی در نروژ به‌طور بارزی بر کسری بودجه غیرنفتی و اثرش بر اقتصاد داخلی متمرکز است.

۶۳/۶ درصد در سال ۱۳۸۸ کاهش یافته و پیش‌بینی می‌شود که در سال آینده ۵۸/۹ درصد از منابع عمومی دولت را منابع نفتی و منابع مالی تعهدزا تشکیل دهد. اما چنانچه درآمد حاصل از هدفمند کردن یارانه حامل‌های انرژی را نیز در زمره منابع نفتی قرار دهیم این نسبت ۶۳ درصد خواهد بود.

. -

. - -

رقمی که برای هدفمندکردن یارانه حامل‌های انرژی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ در نظر گرفته شده دو برابر حداکثر مبلغی است که در قانون هدفمندکردن یارانه حامل‌های انرژی آمده است. براساس این قانون دولت باید حداکثر ۲۰۰ هزار میلیارد ریال به دو سمت منابع و مصارف بودجه کل کشور اضافه می‌کند.

به‌منظور کسب ۲۰۰ هزار میلیارد ریال درآمد از افزایش قیمت حامل‌های انرژی، قیمت هر واحد مصرف داخلی انرژی^۱ باید از ۹/۸ دلار^۲ به ۲۹/۴ دلار^۳ برای هر بشکه معادل نفت خام افزایش یابد (در حدود سه برابر شود) درحالی که به‌منظور کسب ۴۰۰ هزار میلیارد ریال درآمد، قیمت هر واحد مصرف داخلی انرژی باید به ۴۹ دلار^۴ برای هر بشکه معادل نفت خام افزایش یابد (در حدود ۵ برابر شود).

از آنجا که انرژی یکی از عوامل اصلی تولید به‌شمار می‌رود، افزایش قیمت آن می‌تواند سبب کاهش تولید و کاهش رشد اقتصادی و در نتیجه افزایش نرخ بیکاری شود. براساس برآوردهای صورت گرفته بدون اجرای قانون هدفمندکردن حامل‌های انرژی، رشد اقتصادی سال آینده در حدود ۲/۲ درصد خواهد بود. اما انتظار می‌رود که با اجرای قانون هدفمندکردن حامل‌های انرژی، رشد اقتصادی در سال آینده کمتر از ۲/۲ درصد محقق شود و براساس لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ (افزایش ۵ برابری قیمت حامل‌های انرژی)، رشد اقتصادی حتی می‌تواند منفی نیز بشود.

نرخ تورم نیز با اجرای قانون هدفمندکردن یارانه حامل‌های انرژی حداقل ۲۵ درصد و در صورت اجرای لایحه بودجه (افزایش ۵ برابری قیمت حامل‌های انرژی) بیش از ۳۵ درصد برآورد می‌شود. بنابراین، اصلاح لایحه بودجه با توجه به قانون هدفمندکردن یارانه حامل‌های انرژی ضروری است.

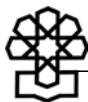
---

1. براساس ترانزنامه انرژی سال ۱۳۸۵، مصرف داخلی انرژی معادل ۲/۸۴ میلیون بشکه نفت خام در روز (برای سال ۱۳۸۵) و براساس ترانزنامه هیدروکربوری کشور سال ۱۳۸۶، این رقم معادل ۲/۱ میلیون بشکه نفت خام در روز (برای سال ۱۳۸۶) است.

2. این رقم از تقسیم کل درآمدهای حاصل از فروش حامل‌های انرژی در داخل کشور در سال ۱۳۸۸ (حدود ۱۰۰ هزار میلیارد ریال) تقسیم بر کل انرژی مصرفی در داخل کشور (معادل ۱۰۳۶ میلیون بشکه نفت خام در سال) با نرخ ارز ۹۸۵۰ ریال به‌دست آمده است.

3. این رقم از تقسیم کل درآمدهای حاصل از فروش حامل‌های انرژی در داخل کشور در سال ۱۳۸۹ (حدود ۳۰۰ هزار میلیارد ریال) تقسیم بر کل انرژی مصرفی در داخل کشور (معادل ۱۰۳۶ میلیون بشکه نفت خام در سال) با نرخ ارز ۹۸۵۰ ریال به‌دست آمده است.

4. این رقم از تقسیم کل درآمدهای حامل‌های انرژی در داخل کشور در سال ۱۳۸۹ (حدود ۵۰۰ هزار میلیارد ریال) تقسیم بر کل انرژی مصرفی در داخل کشور (معادل ۱۰۳۶ میلیون بشکه نفت خام در سال) با نرخ ارز ۹۸۵۰ ریال به‌دست آمده است.

. - -

براساس محاسبات، قیمت نفت در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ برابر ۶۵ دلار در نظر گرفته شده است. با توجه به بی‌ثباتی زیادی که در قیمت بین‌المللی نفت خام وجود دارد، افزایش قیمت نفت در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ توصیه نمی‌شود.

. - -

براساس محاسبات سال قبل (سال ۱۳۸۸)، نرخ ارز (دلار) در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ برابر ۹۸۵۰ ریال در نظر گرفته شده است. افزایش این نرخ در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ به دلایل زیر غیرکارشناسی است:

- افزایش نرخ ارز محاسباتی بودجه در صورتی که با افزایش نرخ ارز توسط بانک مرکزی (کاهش رسمی ارزش پول ملی) همراهی نشود، عدم تحقق بودجه عمومی دولت را بالاتر برده و از شفافیت بودجه و انضباط مالی خواهد کاست.

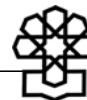
- افزایش نرخ ارز محاسباتی بودجه در صورتی که با افزایش نرخ ارز توسط بانک مرکزی (کاهش رسمی ارزش پول ملی) همراهی شود، ممکن است بتواند در کوتاه‌مدت صادرات غیرنفتی را افزایش و واردات را کاهش دهد اما موجب افزایش نرخ تورم در مرحله اول و افزایش خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی (به سبب ایجاد مازاد تراز پرداخت‌ها) و افزایش نرخ تورم کالاهای غیرقابل تجارت (به‌ویژه مسکن) در مرحله دوم و در نهایت از بین رفتن اثر اولیه افزایش صادرات غیرنفتی و کاهش واردات می‌شود.

- تعیین نرخ ارز در حیطه سیاست پولی و ارزی بانک مرکزی است و افزایش معنی‌دار نرخ ارز محاسباتی بودجه به معنای عدم ملاحظه تعادل تراز پرداخت‌ها و علامتی برای افزایش حجم نقدینگی از طریق افزایش خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی و افزایش نرخ تورم است.

- افزایش معنی‌دار نرخ ارز محاسباتی بودجه فراتر از آنچه که تعادل تراز پرداخت‌ها را به دست می‌دهد همانند استقراض از بانک مرکزی بر اقتصاد اثر می‌گذارد (افزایش نقدینگی و افزایش نرخ تورم).

- با توجه به اجرای قانون هدفمندکردن یارانه حامل‌های انرژی و نرخ تورم بالایی که از این بابت ایجاد خواهد شد، افزایش نرخ ارز که به سرعت بر نرخ تورم اثر افزایشی دارد، توصیه نمی‌شود.

لازم به ذکر است که در رابطه با نرخ ارز باید در قالب یک بسته سیاستگذاری تصمیم‌گیری کرد. کاهش ارزش پول ملی باید با انضباط شدید مالی دولت، انضباط پولی نظام بانکی، تنظیم مجدد نظام تعرفه‌ای (سیاست‌های تجاری) همراه شود تا نتیجه‌بخش باشد. در غیر این صورت همانند

تجربه سال ۱۳۸۱، صرفاً اثر بسیار کوتاه مدتی خواهد داشت.

. - -

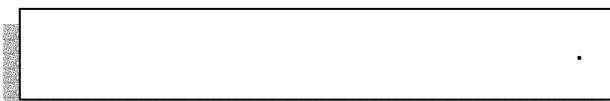
با توجه به محاسبات صورت گرفته از وضعیت حساب ذخیره ارزی در پایان سال ۱۳۸۸، مانده حساب ذخیره ارزی بدون در نظر گرفتن تعهدات قطعی نشده دارای کسری است.

با توجه به آنکه در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، تقریباً تمام مبلغی که با قیمت نفت ۶۵ دلار به صندوق توسعه ملی واریز می شود و طی تخصیص های پیش بینی شده در همان سال برداشت می شود، امکان ایفای تعهدات دولت از محل حساب ذخیره ارزی وجود ندارد.

حساب ذخیره ارزی در سال ۱۳۸۸ توانست تا حدود زیادی از عمیق تر شدن آثار بحران مالی جهانی بر اقتصاد ایران جلوگیری کند اما با توجه به برداشت های مکرر امکان تداوم موجودیت آن در حال حاضر زیر سؤال است.

تجربه ناموفق حساب ذخیره ارزی (که فلسفه وجودی آن ثبات اقتصاد کلان بود) باعث شده است که در سیاست های کلی برنامه پنجم، صندوق توسعه ملی (در بند «۲۲») طراحی شود.

هدف از تشکیل صندوق توسعه ملی تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن از منبع تأمین بودجه عمومی به منابع و سرمایه های زاینده اقتصادی است که از طریق ارائه تسهیلات از صندوق توسعه ملی به بخش های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی تحقق پیدا کند و جهت دستیابی به این هدف، سالیانه باید ۲۰ درصد منابع حاصل از صادرات نفت و گاز و فرآورده های نفتی به صندوق توسعه ملی واریز شود. از این روی فلسفه وجودی صندوق توسعه ملی متفاوت از فلسفه وجودی حساب ذخیره ارزی است و تداوم نگاه موجود به حساب ذخیره ارزی، کارآمدی صندوق توسعه ملی را نیز زیر سؤال خواهد برد.

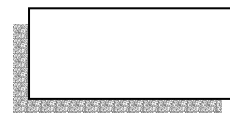
مهمترین اثر اقتصادی کلان لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، ایجاد رکود تورمی ناشی از افزایش قیمت حامل های انرژی از ۹/۸ دلار برای هر واحد مصرف داخلی انرژی (معادل یک بشکه نفت خام) به ۴۹ دلار است (افزایش در حدود ۵ برابر). از آنجا که انرژی یکی از عوامل اصلی تولید به شمار می رود، افزایش قیمت آن می تواند سبب کاهش تولید، کاهش رشد اقتصادی و در نتیجه افزایش نرخ بیکاری شود. براساس برآورد صندوق بین المللی پول بدون اجرای قانون هدفمند کردن حامل های انرژی، رشد اقتصادی سال آینده در حدود ۲/۲ درصد خواهد بود اما با اجرای لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ (افزایش ۵ برابری قیمت حامل های انرژی)، رشد اقتصادی حتی می تواند منفی شود. از طرف دیگر،

برآورد می‌شود که نرخ تورم را نیز به بیش از ۳۵ درصد افزایش دهد.

دومین اثر مهم اقتصادی کلان لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، اتلاف منابع عمومی دولت ناشی از بیش‌برآورد منابع عمومی دولت (حدود ۱۵۰ هزار میلیارد ریال) است. بیش‌برآورد منابع عمومی دولت سبب می‌شود که سقف مصارف عمومی دولت نیز در حد بالایی بسته شود اما در حین اجرای بودجه، زمانی که منابع عمومی تحقق پیدا نمی‌کنند، دولت با ابزار تخصیص از پرداخت وجه خودداری می‌کند. این در حالی است که طرح‌های عمرانی جدیدی شروع شده یا طرح‌های عمرانی قبل نیز به دلیل بالا بودن سقف مصارف عمومی اولویت‌بندی و زمانبندی نشده‌اند. نتیجه این روش بودجه‌ریزی، تأخیر بیش از حد در به اتمام رسیدن طرح‌های عمرانی و استهلاک سرمایه‌های کشور و کاهش رشد اقتصادی است.

سومین اثر مهم اقتصادی کلان لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ در نظر نگرفتن سهم بخش خصوصی از صندوق توسعه ملی است. با توجه به آنکه در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، تقریباً تمام مبلغی که با قیمت نفت ۶۵ دلار به صندوق توسعه ملی واریز می‌شود، طی تخصیص‌های پیش‌بینی شده در همان سال برداشت می‌شود. در این شرایط، بخش تولید کشور از تسهیلات صندوق توسعه ملی بی‌بهره خواهد بود که می‌تواند رکود تورمی را تقویت کند.

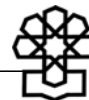

لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ براساس قانون هدفمند کردن یارانه حامل‌های انرژی اصلاح شود. به طوری که قیمت حامل‌های انرژی به اندازه ایجاد حداکثر ۲۰۰ هزار میلیارد ریال منابع، افزایش یابد که به معنی افزایش قیمت حامل‌های انرژی از ۸/۴ دلار در هر بشکه معادل نفت خام مصرف داخلی انرژی به ۲۷/۲ دلار است (افزایش در حدود ۳ برابر).

قیمت نفت محاسباتی بودجه سال ۱۳۸۹ حداکثر به میزان پیشنهاد لایحه (۶۵ دلار) مدنظر قرار گیرد.

درباره نرخ ارز باید در قالب یک بسته سیاستگذاری تصمیم‌گیری کرد. کاهش ارزش پول ملی باید با انضباط شدید مالی دولت، انضباط پولی نظام بانکی، تنظیم مجدد نظام تعرفه‌ای (سیاست‌های تجاری) همراه شود تا نتیجه‌بخش باشد. در غیر این صورت همانند تجربه سال ۱۳۸۱، صرفاً اثر بسیار کوتاه‌مدتی خواهد داشت.

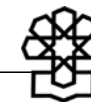
با توجه به برآوردهای انجام شده حدود ۱۵۰ هزار میلیارد ریال از منابع عمومی دولت (شامل ۴۰ هزار میلیارد ریال درآمد حاصل از هدفمند کردن یارانه حامل‌های انرژی) در سال ۱۳۸۹ تحقق

نخواهد یافت. ضمن آنکه در سمت مصارف نیز اعتبارات هزینه‌ای دولت فراتر از حجم پیش‌بینی شده در لایحه محقق خواهد شد در نتیجه امکان تجهیز منابع برای اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) به میزان ۳۸۲ هزار میلیارد ریال وجود ندارد لذا برقراری انضباط مالی شدید (محدود کردن امکان جابجایی بودجه مصوب، اولویت‌بندی اجرای طرح‌های عمرانی و ...) لازمه مدیریت مالی بخش عمومی در سال ۱۳۸۹ خواهد بود.

۱۳۸۹			۱۳۸۸				۱۳۸۷	۱۳۸۶		
				( )			( )	( )		
۱۳۹.۴۵۹	۴۴۸.۸۴۴	۵۸۸.۳۰۳	۴۴۲.۴۴۲	۳۴۱.۶۸۸	۴۶۴.۵۴۹	۴۹۴.۵۴۹	۲۷۵.۵۹۳	۲۶۱.۹۳۴		
۴۷.۸۲۷	۲۶۰.۸۹۹	۳۰۸.۷۲۶	۲۴۱.۱۳۰	۲۱۲.۴۶۵	۲۶۰.۲۸۵	۲۶۰.۲۸۵	۱۸۰.۲۲۷	۱۶۲.۵۰۱	درآمدهای مالیاتی (غیرنفتی)	۱-۱
۱۶.۶۵۰	۵۸.۳۵۰	۷۵.۰۰۰	۶۲.۰۰۰	۳۲.۴۷۴	۹۷.۰۰۰	۹۷.۰۰۰	۱۰۰.۹۲۶	۳۲.۹۵۷	منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی ^(۲)	۱-۲
۱۷.۵۰۰	.	۱۷.۵۰۰	۱۵.۰۱۰	۴	۲۰.۰۰۰	۲۰.۰۰۰	.	.	منابع حاصل از واگذاری معادن و طرح‌های تملک سرمایه‌ای ^(۲)	۱-۳
۵۷.۴۸۲	۱۲۹.۵۹۶	۱۸۷.۰۷۷	۱۳۹.۳۱۲	۹۶.۷۴۸	۱۰۷.۲۶۴	۱۳۷.۲۶۴	۸۴.۴۴۱	۶۶.۴۷۶	سایر ارقام منابع غیرنفتی	۱-۴
۴۰.۰۰۰	۴۰.۰۰۰	۸۰.۰۰۰							درآمد حاصل از هدفمند کردن یارانه حامل‌های انرژی	۱-۴-۱
۱۷.۴۸۲	۸۹.۵۹۶	۱۰۷.۰۷۷	۱۳۹.۳۱۲	۹۶.۷۴۸	۱۰۷.۲۶۴	۱۳۷.۲۶۴	۸۴.۴۴۱	۶۶.۴۷۶	سایر	۱-۴-۲
۱۳.۸۱۸	۵۹۶.۲۴۹	۶۱۰.۰۶۷	۴۳۹.۹۹۶	۴۷۵.۹۱۷	۴۲۷.۵۸۴	۳۹۷.۵۸۴	۵۷۰.۷۴۸	۳۸۷.۳۲۶		
.	۲۶۵.۳۷۷	۲۶۵.۳۷۷	۱۵۹.۱۵۴	۱۵۳.۱۸۸	۱۵۳.۱۸۸	۱۵۳.۱۸۸	۱۴۶.۸۶۶	۱۳۹.۶۹۹	منابع حاصل از ارزش نفت خام	۲-۱
.	.	.	۶.۴۶۰	۲۰.۰۰۰	۶.۴۶۰	۶.۴۶۰	.	.	منابع حاصل از صادرات فرآورده‌های نفتی و میعانات گازی	۲-۲
.	۱۳۴.۶۶۷	۱۳۴.۶۶۷	۱۳۳.۱۱۷	۱۳۳.۱۱۷	۱۳۳.۱۱۷	۱۳۳.۱۱۷	۱۸۴.۲۲۴	۱۰۶.۹۹۴	استفاده از صندوق توسعه ملی	۲-۳
.	.	.	.	.	.	.	۳۸.۷۸۵	.	منابع حاصل از شفاف‌سازی حامل‌های انرژی	۲-۴
.	۶۵.۵۹۱	۶۵.۵۹۱	۳۶.۹۵۱	۳۵.۱۹۴	۳۵.۱۹۴	۲۵.۱۹۴	۳۶.۷۰۰	۲۹.۲۳۷	مالیات عملکرد شرکت ملی نفت ایران	۲-۵
.	۱۰۴.۹۴۶	۱۰۴.۹۴۶	۵۹.۱۲۱	۶۰.۳۱۰	۶۰.۳۱۰	۴۰.۳۱۰	۵۸.۷۲۱	۲۶.۳۱۳	سود سهام شرکت ملی نفت ایران	۲-۶
۳.۷۷۶	۱۱.۴۱۱	۱۵.۱۸۷	۲۱.۰۰۰	۲۱.۰۰۰	۱۵.۱۲۲	۱۵.۱۲۲	۲۲.۸۱۴	.	مالیات معوقه شرکت ملی نفت	۲-۷
۱۰۰.۴۲	۱۴.۲۵۸	۲۴.۳۰۰	۲۴.۱۹۴	۲۴.۱۹۴	۲۴.۱۹۴	۲۴.۱۹۴	۲۰.۵۳۳	۳۱.۶۱۲	مازاد سود سهام شرکت ملی نفت سال قبل	۲-۸
.	.	.	.	.	.	.	۳۰.۰۰۰	۳۳.۸۲۰	منابع حاصل برای واردات بنزین	۲-۹
				۴۶.۹۱۵			۳۲.۱۰۶	۱۹.۶۵۲	منابع حاصل برای واردات بنزین غیرقانونی	۲-۱۰
۱۵۳.۲۷۷	۱.۰۴۵.۰۹۳	۱.۱۹۸.۳۷۰	۸۸۲.۴۳۹	۸۱۷.۶۰۵	۸۹۲.۱۳۳	۸۹۲.۱۳۳	۸۴۶.۳۴۱	۶۴۹.۲۶۰		
-۲۵.۵۶۱	۷۵۴.۷۰۱	۷۲۹.۱۴۰	۶۱۵.۴۹۰	۶۲۹.۷۹۲	۵۹۲.۰۴۶	۵۷۱.۰۴۶	۵۹۵.۶۹۶	۴۴۰.۹۳۷	( )	۱
۱۸۹.۵۲۶	۱۹۳.۳۴۸	۳۸۲.۸۷۳	۲۰۰.۱۱۷	۱۴۵.۱۱۳	۲۳۳.۲۵۴	۲۱۹.۲۵۴	۲۰۴.۷۸۲	۱۴۱.۷۰۵		۲

۱۳۸۹			۱۳۸۸				۱۳۸۷	۱۳۸۶		
				( )			( )	( )		
۲۸.۰۰۶	۵۸.۳۵۰	۸۶.۳۵۶	۶۶.۸۳۲	۱۳.۶۶۳	۶۶.۸۳۲	۱۰.۱۸۳۲	۲۲.۰۳۵	۴۹.۹۷۴		۳
-۳۸.۶۹۴	۳۸.۶۹۴	۰	۰	۲۹.۰۳۷	۰	۰	۱۰.۴۱۴	۶.۰۴۷	( )	۴
۱۵۳.۲۷۷	۱.۰۴۵.۰۹۳	۱.۱۹۸.۳۷۰	۸۸۲.۴۳۹	۸۱۷.۶۰۵	۸۹۲.۱۳۲	۸۹۲.۱۳۲	۸۳۱.۹۲۷	۶۳۸.۶۶۳		
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۴.۴۱۴	۱۰.۵۹۸		۵
۶.۱۴۴	۱۵۳.۹۵۴	۱۶۰.۰۹۸	۱۷۵.۱۲۷	۱۷۷.۱۸۹	۱۷۰.۶۹۲	۱۶۵.۶۹۲	۱۹۶.۱۹۲	۱۰۶.۶۴۰		
,	,	,	,	,	,	,	,	۳۷۶.۳۷۴	(۳)	
/	/	/	/	/	/	/	/	589	( )	
	57.1	509	499	582	47.9	446	67.4	597		
	542	697	71.9	543	785	866	463	594		

(۱) مبلغ واردات بنزین غیرقانونی به سر جمع منابع و مصارف عمومی دولت اضافه شده است.

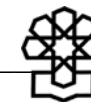
(۲) منابع حاصل از واگذاری معادن و واگذاری طرح‌های تملک سرمایه‌ای در لایحه بودجه ۱۳۸۹ از منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی تفکیک شده است.

(۳) کسری بودجه غیرنفتی از طریق اضافه کردن واگذاری دارایی‌های مالی به منابع حاصل از نفت و کسر برداشت از حساب ذخیره ارزی و اعتبارات تملک دارایی‌های مالی و موجودی حساب درآمد عمومی بدست می‌آید.

(ارقام به میلیارد ریال)

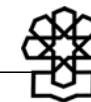
(+)											
153,277	1,045,093	466	1,198,370	-3	817,605	892,133	846,341	649,260			
117,154	558,895	59.5	676,049	12	423,928	484,771	379,372	298,208	:	100000	
51,603	337,901	45	389,504	12	268,659	310,601	239,741		:	110000	
35,572	223,330	35.1	258,902	15	191,697	204,187	167,153				
17,033	178,103	30.6	195,136	17	149,359	153,158	127,794		:	110100	
0	14,262	71.7	14,262	-49	8,306	11,842	16,367	۱۴,۴۹۶	مالیات علی الحساب اشخاص حقوقی دولتی	110102	
3,776	38,424	-31.1	42,200	48	61,240	61,240	41,367	۲۱,۲۸۷	مالیات معوقه و عملکرد سال قبل شرکت‌های دولتی	110103	
3,776	11,411	-27.7	15,187	-8	21,000	15,122	22,814		مالیات عملکرد معوقه شرکت ملی نفت ایران		
0	0	-100	0		16,859	30,000	0	۰	مالیات بر تسعیر نرخ ارز		
0	27,013	15.5	27,013	26	23,381	16,118	18,553		مالیات معوقه و عملکرد سال قبل سایر شرکت‌های دولتی		
439	61	327.1	500	-48	117	380	223	۲۱۰	مالیات نهادها و بنیادهای انقلاب اسلامی	110104	
12,819	59,764	63.1	72,583	34	44,502	44,502	33,137	۲۷,۳۶۵	مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی	110105	
0	65,591	86.4	65,591	-4	35,194	35,194	36,700	۲۹,۲۳۷	مالیات عملکرد علی الحساب شرکت ملی نفت ایران	110106	
14,768	36,883	48.3	51,651	10	34,836	41,815	31,588		:	110200	
3,447	11,722	34.2	15,169	7	11,307	12,827	10,533	۸,۸۷۵	مالیات حقوق کارکنان بخش عمومی	110201	
4,480	9,901	46.8	14,381	8	9,798	12,162	9,037	۶,۲۹۶	مالیات حقوق کارکنان بخش خصوصی	110202	
6,954	13,126	63.1	20,080	13	12,315	15,179	10,881	۹,۷۱۰	مالیات مشاغل	110203	
-127	2,070	44	1,943	27	1,349	1,554	1,065	۹۷۱	مالیات مستغلات	110204	

(+)										
14	63	157	78	-6	67	93	71	۷۰	مالیات‌های متفرقه درآمد	110205
3770	8345	61.5	12115	-3	7,502	9,214	7,771		:	110300
219	986	25	1,205	9	964	966	884	۷۱۷	مالیات بر ارث	110301
0	30	19	30	2	25	15	25	۷۴	مالیات‌های اتفاقی	110302
763	1,201	635	1,964	-15	1,201	1,504	1,406	۱,۲۴۲	مالیات نقل و انتقالات سرقفلی	110303
415	572	726	987	-36	572	858	889	۹۳۵	مالیات نقل و انتقالات سهام	110304
945	1,110	858	2,055	1	1,106	1,500	1,090	۱,۲۴۰	مالیات نقل و انتقالات املاک	110305
1,428	4,446	61.7	5,874	4	3,634	4,371	3,478	۳,۵۴۰	حق تمسیر و اوراق بهادار	110306
16081	114571	69.7	130602	6	76962	106414	72589			
12923	62,251	481	75,174	-10	50,762	66,843	56,689		:	110400
11,508	56,046	44.6	67,554	-6	46,705	55,243	49,768	۴۳,۱۰۳	حقوق ورودی سایر کالاها	110401
1,415	4,585	57	6,000	-43	3,821	10,000	6,706	۵,۰۳۶	مالیات واردات خودرو	110402
0	1,620	585.7	1,620	10	236	1,600	216	۶۸۱	حقوق ورودی دستگاه‌های اجرایی	110403
3,108	52,320	111.6	55,428	65	26,200	39,571	15,900		:	110500
0	16,725	244.2	16,725	89	4,860	14,565	2,577	۳,۵۷۷	مالیات بر فروش فرآورده‌های نفتی	110501
400	1,315	-131	1,715	-49	1,973	1,000	3,881	۵,۳۸۴	دو درصد مالیات سایر کالاها	110502
398	888	581	1,256	8	794	1,142	735	۶۴۸	عوارض خروج مسافر از مرزهای کشور	110504
0	1,057	26.4	1,057	110	836	560	399	۳۴۳	مالیات بر فروش سیگار	110506
446	1,698	47.9	2,144	21	1,449	1,679	1,202	۱,۰۲۸	مالیات بر نقل و انتقالات اتومبیل	110507
1,864	2,557	94.7	4,422	13	2,271	3,200	2,017	۱,۸۳۵	مالیات شماره‌گذاری خودرو	110508

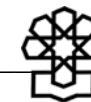
(+)											
0		-100	0	-113	-262	0	1,957	۲,۶۵۱		مالیات حق اشتراک تلفن‌های خودکار	
0			0	-100	0	0	152	۲۵۶		مالیات بر فروش نوشابه‌های غیرالکلی	
0			0	-100	0	0	552	۹۳۲		مالیات واگذاری تلفن همراه	
0	28,108	۹۶۹	28,108	488	14,278	17,425	2,428	.		مالیات بر ارزش افزوده	110512
65,551	220,994	845	286,545	11	155,269	174,170	139,631				
0	0		0		0	0	0		:		120000
54,624	195,389	891	280,013	14	132,180	141,404	115,846		:		130000
10,042	141,539	232	151,581	12	123,064	127,059	109,756		:		130100
0	17,410	-548	17,410	26	38,560	42,555	30,502	۲۵,۵۲۴		سود سهام ابرازی کلیه شرکت‌های دولتی	130101
0	104,946	74	104,946	3	60,310	60,310	58,721	۲۶,۳۱۳		سود سهام ابرازی سال جاری شرکت ملی نفت ایران	130102
10,042	14,258	04	24,300	18	24,194	24,194	20,533	۳۱,۶۱۲		مازاد سود سهام شرکت ملی نفت سال قبل	130104
0	4,925		4,925							سود سهام معوقه شرکت‌های دولتی	130105
0	0	328	1	-43	0	1	1		:		130200
-7	48	-163	41	-4	49	39	52		:		130300
44,589	53,802	985.2	98,391	50	9,066	14,306	6,088		:		130400
4,589	9,049	1	13,638	144	6,961	9,581	2,848	.		درآمد حاصل از مالکیت در بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات	130404
							2,537	.		درآمد حاصل از مالکیت در بخش مخابرات	130407
40,000	40,000		80,000		0					درآمد حاصل از هدمند کردن پارانه حامل‌های انرژی	130409
0	1,340		1,340		0	1,260				فعالیت اپراتورهای جدید	130411
0	3,413	621	3,413	222	2,105	3,465	654	۲,۶۵۸		سایر اقلام بند «۴» از بخش ۳	

(+)											
4,369	12,960	401	17,329	9	12,371	18,224	11,347	۱۰,۳۲۵	فروش کالاها و خدمات	:	140000
۴,۳۶۳	۱۱,۳۸۶	59.2	۱۵,۷۴۹	۱۷	۹,۸۹۳	۱۳,۳۸۸	۸,۴۳۸	۷,۵۹۲			140100
203	4,197	21.8	4,400	16	3,611	4,570	3,108	۲,۴۷۴	خدمات قضایی		140101
339	411	110.8	750	2	356	643	350	۳۱۱	خدمات انتظامی		140102
-124	780	7.5	656	28	610	825	478	۴۶۶	خدمات آموزشی و فرهنگی		140103
-62	130	-35.9	68	23	106	101	86	۷۶	خدمات بهداشتی		140104
128	1,156	25.5	1,284	7	1,023	1,242	960	۱,۲۳۴	خدمات کشاورزی و صنعتی		140105
-290	1,020	-26.5	730	13	993	887	875	۲۷۲	خدمات مخابراتی		140106
29	1	5525.00	30	-56	1	30	1	۰	خدمات پژوهشی و تحقیقاتی		140107
40	116	95.3	156	15	80	105	69	۶۴	خدمات آزمایشگاهی		140108
151	499	33.7	650	3	486	850	473	۱۹۳	خدمات کنسولی		140109
-23	2,473	13.4	2,450	29	2,161	2,481	1,677	۱,۸۵۴	خدمات ثبتی		140111
3,972	603	880.9	4,575	29	466	1,654	361	۶۴۹	فروش سایر خدمات		
6	1,574	-36.2		-15	2,478				:		140200
0	30	-55.7	30	-52	68	154	140	۲۳۰	فروش کالاهای کشاورزی		140201
6	24	49	31	18	21	40	18	۱۷	فروش کتب و نشریات		140203
0	1,520	-36.4	1,520	-13	2,390	4,641	2,752	۲,۴۸۶	سایر اقلام		
370	5,066	26	5,436	6	4,316	4,785	4,085		:		150000
177	3,823	12	4,000	21	3,571	3,600	2,947	۲,۹۸۸	جرائم رانندگی		150101

(+)											
153	347	432	500	-7	349	450	377	۳۸۳	درآمدهای حاصل از مبارزه با مواد مخدر	150102	
0	3	-63	3	33	3	3	2	۲	جرائم و مجازات‌های موضوع قانون کار و ...	150103	
3	20	25	23	10	18	20	17	۱۷	جرائم و خسارات زیست‌محیطی	150104	
-58	143	-124	85	47	97	60	66	۳۴	درآمدهای حاصل از تخلفات صنفی	150105	
0	100	989	100	33	50	43	38	۳۴	جرائم و فروش صیدآلات - ادوات و مواد بازداشتی	150106	
94	83	135	177	10	75	76	69	۴۸	درآمدهای حاصل از جرائم انصراف تحصیلی	150111	
0	25	17.9	25	-4	21	20	22	۱۸	درآمدهای حاصل از جرائم و مجازات‌های اقامت غیرمجاز	150112	
0	524	3002	524	-76	131	513	548	۴۲۰	سایر اقلام		
6,188	7,579	1151	13,767	-23	6,402	9,758	8,353	۶,۰۵۸	:	160000	
1,841	5,409	446	7,250	8	5,014	5,436	4,649	۲,۱۵۲	درآمدهای متفرقه - دستگاه‌های اجرایی (متفرقه کل کشور)	160101	
992	208	593.4	1,200	-82	173	1,000	954		درآمد حاصل از اخذ ۱۰ درصد حق بیمه شخص ثالث	160111	
619	1,481	183.6	2,100	-43	740	2,100	1,305		درآمد موضوع اخذ عوارض شماره خودروهای وارداتی	160113	
1,500	0		1,500	-100	0		924	۱,۱۶۲	درآمد حاصل از افزایش قیمت سیگار تولید داخل	160117	
0	0		0	-100	0	200	72	۱۴۴	وزارت کار ... - اجرای حکم ماده (۹۷) قانون تنظیم بخشی	160118	
1,235	482	262.3	1,717	5	474	1,022	450	۱,۶۰۱	سایر اقلام		
1,973	273,894	36	275,866	-18	202,825	169,838	248,743	194,443	:	200000	
0	265,377	73.2	265,377	4	153,188	153,188	146,866	۱۳۹,۶۹۹	منابع حاصل از ارزش نفت خام	210101	
0				-100					منابع حاصل برای واردات بنزین		
0	0		0	46	46,915	0			منابع حاصل برای واردات بنزین غیرقانونی		
0	0		0	-100	0	0	38,785	۰	منابع حاصل از شفاف‌سازی حامل‌های انرژی		

(+)											
0	0		0		2,000	6,460				منابع حاصل از صادرات فرآورده‌های نفتی و میعانات گازی	210105
0	891	8,360.80	891	-47	11	807	20	۱۱		فروش ساختمان‌ها و تأسیسات دولتی	210201
0	378	44.3	378	-10	262	460	293	۴۷۳		فروش و واگذاری اراضی دولتی	210202
0	111	-11.5	111	-33	126	104	188	۱۳۵		فروش ماشین‌آلات و تجهیزات دستگاه‌های دولتی	210203
0	5,500	1,995.00	5,500	-37	263	6,000	418	۵۴۷		فروش و واگذاری سایر دارایی‌های سرمایه‌ای	210204
0	504	7,460.00	504	-48	7	474	13	۲۳		فروش و واگذاری مازاد دارایی‌های سرمایه‌ای (جمع - خرجی)	210205
150	50		200	-100	0	200	8	۳۳		فروش ساختمان‌ها و مهمانسراها و دستگاه‌های اجرایی	210206
0	500		500		0	2,000				منابع حاصل از فروش پادگان‌ها به شهرداری	210209
1,500	500		2,000							منابع حاصل از فروش خانه‌های سازمانی	210210
323	82	637.3	405	16	55	145	47	۵۱		سایر اقلام	
34,150	212,304	29.1	246,454	-13	190,852	237,524	218,227	۱۵۶,۶۱۴		:	300000
0	0		0		0	0	0			:	
0	3,391	1,245.00	3,391	-70	252	3,694	850			:	310200
0	1,892	360.9	1,892	-61	410	1,713	1,048			:	310400
		131								:	310500
0	28,350	42	28,350	83	19,964	32,100	10,926	۵,۳۳۰		واگذاری شرکت‌های دولتی	310501
13,500	0		13,500		0	14,400				واگذاری سهام شرکت‌های دولتی (سهام بخش تعاون)	310502
3,150	0		3,150		0	3,500				واگذاری سهام شرکت‌های دولتی (سهام سازمان‌های توسعه‌ای)	310504

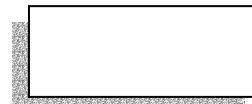
(+)											
0	30,000		30,000		0	22,000		۲۷,۶۲۷	منابع حاصل از واگذاری سهام شرکت‌های دولتی برای رد دیون سازمان‌های حمایتی و نهادهای عمومی غیردولتی (جمعی-خرجی)		
0	0		0		12,511	25,000			منابع حاصل از واگذاری سهام شرکت‌های دولتی به سازمان تامین اجتماعی به منظور افزایش حقوق بازنشستگی و مستمری بازنشستگان و مستمری‌بگیران		
0	14,005	-431	14,005	16	24,595	12,000	21,179		:	310600	
0	10,000	22.2	10,000	-51	8,185	8,000	16,614	۶,۰۰۴	برگشتی از پرداخت‌های سال‌های قبل		
0	4,000	101.5	4,000	-57	1,985	4,000	4,565	۱,۹۳۳	برگشتی از محل تسهیلات اعطایی (وجوه اداره شده)		
0	5		5		14,425				منابع حاصل از انتقال موجودی سال قبل خزانه		
0	134,667	1.2	134,667	-28	133,117	133,117	184,224		:	310700	
0	120,000	62	120,000	-14	112,956	112,956	130,598	۷۷,۶۸۱	استفاده از صندوق توسعه ملی برای اجرای طرح‌های عمرانی		
0	3,800	-1.2	3,800	-61	3,847	3,847	9,769	۱۲,۳۷۳	استفاده از صندوق توسعه ملی - تعهدات ارزی		
0	10,867	89.9	10,867	-42	5,721	5,721	9,924	۷,۰۱۷	استفاده از صندوق توسعه ملی - دو درصد درآمد نفت برای مناطق نفت‌خیز و محروم		
0	0	-100	0	19	10,593	10,593	8,933	۹,۹۲۴	استفاده از صندوق توسعه ملی - مقاوم‌سازی مدارس		
0	0		0	-100	0	0	25,000		جبران خسارت ناشی از خشکسالی (متمم قانون بودجه سال ۱۳۸۷)		

(+)											
17,500	0	486,011.10	17,500		4	20,000	0	0	:	310800	
2,500	0	69,344.40	2,500		4	5,000	0	0	واگذاری معادن	310801	
15,000	0		15,000		0	15,000			منابع حاصل از واگذاری طرح‌های تملک سرمایه‌ای	310802	
						30,000					

گزارش مالی دولت در سال‌های مختلف و محاسبات نویسنده.

( ) منابع حاصل از واگذاری معادن و واگذاری طرح‌های تملک سرمایه‌ای در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ از منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی تفکیک شده است.

۱. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، نماگرهای اقتصادی، شماره ۵۷.
۲. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش اقتصادی و ترازنامه سالهای مختلف.
۳. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، شاخص قیمت کالاهای صادراتی، آذر ۱۳۸۸.
۴. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، خلاصه تحولات اقتصادی کشور، اداره بررسی‌ها و سیاست‌های اقتصادی، سال‌های مختلف.
۵. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، شاخص کل تولید کارگاه‌های بزرگ صنعتی (۱۳۸۶-۱۳۵۳).
۶. وزارت امور اقتصادی و دارایی، گزارش مالی دولت، سال‌های مختلف.
۷. مرکز آمار ایران، چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار، پاییز ۱۳۸۸.
۸. صندوق بین‌المللی پول، گزارش دورنمای اقتصاد جهان، ژانویه ۲۰۱۰.
۹. صندوق بین‌المللی پول، گزارش دورنمای اقتصاد منطقه خاورمیانه و آسیای مرکزی، اکتبر ۲۰۰۹.
۱۰. دفتر مطالعات برنامه و بودجه، پیش‌بینی عملکرد بودجه ۱۳۸۸ و اثر آن بر اقتصاد ملی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، بهمن ۱۳۸۷.
۱۱. گروه مدیریت انرژی، ترازنامه هیدروکربوری کل کشور سال‌های مختلف، موسسه مطالعات بین‌المللی انرژی.
۱۲. دفتر مطالعات برنامه و بودجه، برآورد منابع و مصارف عمومی دولت در برنامه پنجم، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، آبان ۱۳۸۸.
۱۳. دفتر مطالعات برنامه و بودجه، بررسی وضعیت حساب ذخیره ارزی در پایان سال ۱۳۸۸، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دی ۱۳۸۸.
۱۴. دفتر مطالعات برنامه و بودجه، ارتباط کمی و کیفی بین سند چشم‌انداز، برنامه پنجم توسعه و بودجه‌های سنواتی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شهریور ۱۳۸۸.
۱۵. استیون بارنت و رولاند و اوسواسکی، جوانب عملیاتی سیاست مالی در کشورهای تولیدکننده نفت، ۲۰۰۲.

:

: لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور ۴۳. پیش‌بینی عملکرد بودجه سال ۱۳۸۹ و اثر آن بر اقتصاد ملی

: مطالعات برنامه و بودجه (گروه بودجه)

: شاهین جوادی

: احمد توکلی (رئیس مرکز پژوهش‌ها)

: کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات

:

:

:

۱. بودجه

۲. سیاست مالی

۳. سیاست ارزی

۴. اقتصاد ایران

: / /